

РЕАЛІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Жодне суспільство не існує без маргінальних груп і маргінальних індивідів, маргінальної свідомості та поведінки, оскільки не можна уявити суспільство, у якому не відбуваються зміни.

Маргінальність – це вільне існування, оскільки в її основі лежить неусвідомлений рух у часі в будь-якому напрямку. Вона допомагає людині увібрати в себе всю багатоманітність світу та незалежно від стереотипів і шаблонів сформувати відмінну від навколишнього світу самосвідомість. Маргінальність можна розглядати як умову самовираження людини. Маргінал володіє здатністю бачити, сприймати та розуміти те, що до цього часу ніхто не помічав. Це дозволяє йому створювати нові ідеї, які провокують явища, здатні кардинально змінити соціокультурну дійсність. Звичайна людина є більш залежною від суспільства, а ніж маргінал.

Маргінальність є своєрідною формою виявлення життєвого ресурсу людини, її активності, проте дуже часто вона має негативну спрямованість, тому що покордонна ситуація, у якій перебуває людина, перешкоджає реалізації механізмів ідентифікації. Людина в звичних умовах ідентифікує себе зі своїм оточенням, а також закріплює у цьому оточенні власний соціальний статус, проте, коли виникають протиріччя між різноманітними рівнями людського «Я», між людиною та навколишнім світом, виникають мотиваційні конфлікти.

Будь-яка людина завжди є як носієм і представником культурного, соціального, етнічного середовища, проте маргінальний індивід не відчуває себе повноцінним представником хоча б однієї складової. Зі свого боку, ті елементи, які ввібрав у себе маргінал, не відповідають повністю своїй структурі. Таким чином відбувається взаємне відчуження між об'єктом і суб'єктом соціальної дійсності. Маргінальний індивід не ідентифікує себе повністю з якоюсь певною соціальною групою, хоча за об'єктивними ознаками може певною мірою належати до однієї з них.

Однією з найбільш характерних відмінних рис маргінального періоду є значні зміни, які відбуваються у сфері самосвідомості. Формуються основи уявлень про себе як суб'єкта праці, спілкування, пізнання. Без досить повного уявлення про себе та свої можливості неможливе ні професійне, ні духовне, ні будь-яке інше самовизначення особистості.

Р.Парк пов'язував появу маргінальної особистості з процесом поширеної взаємодії культур, з «виходом рас і народів з різноманітних ізоляцій – географічної, економічної, культурної». Формування маргінальної особистості – результат дії глобального процесу на індивідуальному рівні. В основу маргінальної особистості була покладена біогенетична теорія, а також переконання в тому, що особистість людини, за Р.Парком, «базується на інстинктах, темпераменті та ендокринному балансі». Науковець підкреслював, що те уявлення, яке кожен має про себе, визначається роллю, яку доля призначає грати в будь-якому суспільстві, а також залежить від власного статусу. Отже, уявлення про себе в такому розумінні буде не індивідуальним, а соціальним.

Вважається, що маргіналізація – це такий результат під час взаємодії культур, при якому індивід володіє негативною етнічною ідентичністю, не ідентифікує себе ні з культурою етнічної більшості, ні з культурою етнічної меншості.

Нам необхідно розглянути маргінального індивіда безпосередньо як носія маргінальних ознак, що формують його особистість через процеси усвідомлення своєї маргінальної природи, яка породжується невмінням віднайти свої ідентичності. Особистість внаслідок втрати своєї ідентичності набуває форми кризи ідентичності, що спричиняє формування маргінального індивіда, який наділений специфічними соціально-психологічними властивостями, особливою маргінальною свідомістю та типом поведінки. М.Шульга акцентує увагу на тому, що маргіналом може бути представник будь-якого соціального прошарку. Саме криза ідентичності є критерієм віднесення до маргіналів.

Роблячи короткий висновок зазначимо, що процеси глобалізації, урбанізації, трансформації, які відбуваються в сучасному суспільстві, лише загострюють проблему людського самовираження. Маргінальність була й залишатиметься реалією сучасної культури.